

מיתוסים ועובדות לגבי סקרי הוראה על ידי הסטודנטים

מיתוס מס' 1:

הקשר בין קושי הקורס או רמת הציונים בקורס לבין דירוג המרצה

נירה חטיבה, אוניברסיטת תל אביב¹

נירה חטיבה

ביותר ואביא לפחות עדות אחת להפרכתו. המיתוס שבחרתי לגיליון זה, שמרצים רבים מאמינים בו בכל לב הוא:

הקלת דרישות הקורס או העלאת רמת הציונים בקורס מעלות את דירוג המרצה.

בחרתי במיתוס זה משום שהוא נפוץ מאוד – אני שומעת טענה זו מפי אנשי הסגל לעיתים קרובות ביותר – אך בעיקר משום הנזק המעשי שאמונה זו גורמת. מרצים לא מעטים המאמינים בטענה זו אכן מורידים את רמת מטלות הקורס ואת היקפן, ולפעמים גם את רמת ההצגה של חומר הקורס, או שהם מעניקים לסטודנטים ציונים גבוהים במיוחד, וזו אחת הסיבות לתופעה הידועה והמזיקה של אינפלציה של ציונים.

איך ניתן לבדוק טענה זו?

אם הטענה נכונה, צריך להתקיים קשר הקרוב ליחס ישיר בין הציונים של הסטודנטים בקורס לבין הערכת המרצה על ידם, וקשר הקרוב ליחס הפוך בין רמת הקושי של הקורס לבין הערכת המרצה. ניתן לבדוק את הקשרים בין המשתנים האלה בשימוש בנתונים הנאספים בסקרי ההוראה. זאת על ידי חישוב מתאם (קורלציה)² בין הפריט "הערכה כוללת של המרצה" שנמצא בנוסח זה או אחר בכל שאלוני סקרי ההוראה, וכאן נקרא לו לשם קיצור "דירוג המרצה", לבין פריט בשאלון השואל על דרגת הקושי של הקורס, וגם בין דירוג המרצה לבין ציוני הסטודנטים בקורס.

מעשרות רבות של מחקרי מתאם מסוג זה (כשיחידת המדידה היא הסטודנט או הקורס), שנעשו כאמור על ידי חוקרים שונים במוסדות לימוד אקדמיים מסוגים שונים ובמקומות שונים, עולה באופן עקבי שמקדמי המתאם המתקבלים קרובים לאפס (לדוגמה, מאמר המנתח ומסכם ממצאי מחקרים רבים³). ממצא זה מעיד על חוסר קשר בין שני המשתנים הנבדקים, כלומר המחקרים הללו מפריכים את הטענה בשני המקרים.

ב עולם העבודה המודרני מקובל שכל עובד עובר הערכה תקופתית, ושהממונה עליו מוסר לו את תוצאות ההערכה ואת

המסקנות המתבקשות. מצדדי ההערכה טוענים, שהיא עשויה לתרום לשיפור הביצועים של המוערכים ולניפוי אלה שנמצאים כבלתי מתאימים לתפקידם. ההערכה הציבורית הנרחבת ביותר הן מבחינת היקפה והשיטתיות שלה

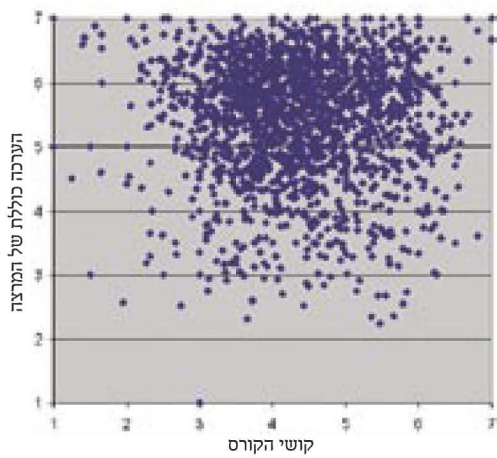
והן מבחינת משך התקופה שבה היא קיימת היא הערכה של קורסים ומרצים על ידי סטודנטים באוניברסיטאות ובמכללות. ביצוע של הערכה כזאת החל כבר לפני כ-100 שנה, אך נכנס להילוך גבוה ולהפעלה בהיקף נרחב בתחילת שנות ה-70 של המאה העשרים. כיום הערכות כאלו, המכונות "סקרי הוראה", נערכות כמעט בכל המוסדות לחינוך גבוה בארצות הברית, בקנדה ובארצות רבות אחרות.

כבר מתחילת הפעלת סקרי ההוראה העולה התנגדויות וטענות שונות של אנשי הסגל, שלא אחת הרגישו נפגעים מההערכות. עקב כך נערכו מאות רבות של מחקרים, שבדקו את תלונות אנשי הסגל הן על בסיס ניתוחים סטטיסטיים של הנתונים הנאספים בסקרי ההוראה והן בדרכים אחרות. בעקבות זאת, יש כיום מאגר ידע נרחב על התוצאות ועל המשמעויות של סקרי ההוראה. נמצא שהמחקרים הרבים שנערכו על ידי חוקרים שונים, במוסדות שונים של החינוך הגבוה, בארצות שונות ובשיטות שונות, התכנסו בדרך כלל לאותן מסקנות. מכיוון שאנשי הסגל אינם מכירים בדרך כלל עדויות מחקריות אלו, הם ממשיכים בהצגת טענות שהופרכו מזמן. מסיבה זו נוהגים לכתוב טענות כאלו בשם "מיתוסים".

מדי גיליון אציג במדור זה אחד מבין המיתוסים הנפוצים

1. פרופ' נירה חטיבה, ראש המרכז לקידום ההוראה

דיאגרמת פיזור של ממוצעי דירוג המרצה ודרגת קושי הקורס בכלל הקורסים באוניברסיטת תל אביב, סמסטר א' תשס"ז

מסקנה חשובה העולה מכאן היא שהצגת דרישות נמוכות לסטודנטים בקורס ומתן ציונים גבוהים, שהם מעין "שיחוד" של הסטודנטים, אינם מביאים בהכרח לתוצאות המצופות של דירוג גבוה למרצה. יש מרצים שדורשים מעט או שנותנים ציונים גבוהים ועדיין מדורגים נמוך, ולהיפך – מרצים הדורשים הרבה או שנותנים ציונים נמוכים יחסית, ועדיין מדורגים גבוה. מכאן מסר לכל המרצים: אל תתנו ציונים גבוהים מהראוי ואל תקלו בדרישות הקורס באופן בלתי ראוי לשם העלאת דירוגכם על ידי הסטודנטים – בדרך כלל זה לא יוביל להשגת מטרותכם.

אם כן, איך מרצים יכולים להביא להעלאת הדירוג שלהם? מניתוחי מתאם של פריטים אחרים באותם שאלוני סקרי הוראה עולה שבדרך כלל הסטודנטים מדרגים גבוה מורים שמהם הם לומדים הרבה ובצורה טובה. לתמיכה בטענה זו נמצא, כי מקדמי המתאם שחושבו בין דרוג המרצה לבין כל אחד מהמשתנים האחרים של ההוראה שמופיעים בשאלון סקר ההוראה של אוניברסיטת תל אביב (למשל בהירות השיעור, ארגון השיעור והקורס, רמת העניין בשיעור והאתגר האינטלקטואלי), בקורסים של הפקולטה שמוצגת לעיל (וגם של כלל הקורסים באוניברסיטה), הם גבוהים ומובהקים סטטיסטית. אם אתם רוצים לקרוא מה עושים מורים המדורגים גבוה מאוד, אף-על-פי שהקורסים שלהם הם מרובי משתתפים ונחשבים כקשים על ידי הסטודנטים, אתם מוזמנים לבקר באתר המרכז לקידום ההוראה של אוניברסיטת תל אביב (www.tau.ac.il/teachingcenter), ולקרוא על מורים אחדים כאלה במדור "סיפורם של מרצים".

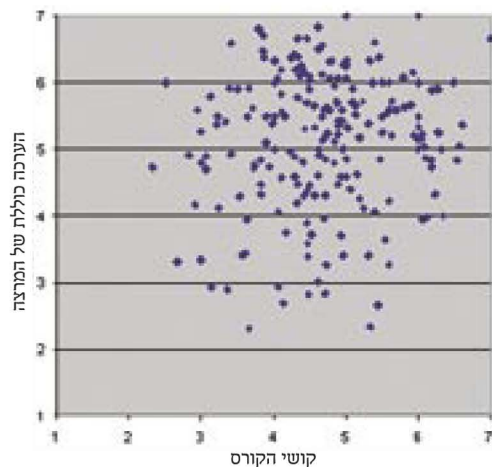
2. קשר בין שני משתנים נמדד על ידי חישוב הקורלציה ביניהם. מקדמי הקורלציה נעים בין הערך +1 המציין יחס מושלם בין שני המשתנים, לבין הערך -1 המציין יחס הפוך מושלם ביניהם. ערך של 0 מציין חוסר קשר בין המשתנים.

3. Marsh, H. W., & Dunkin, M. J. (1997). Students' evaluations of university teaching: A multidimensional perspective. In R. P. Perry & J. C. Smart (Eds.), *Effective teaching in higher education* (pp. 241-320). New York: Agathon press.

לשם המחשה, האיורים 1 ו-2 מציגים באופן חזותי, באמצעות "דיאגרמת פיזור" (Scattergram) עם הקורס כיחידת המדידה, את הקשר בין שני זוגות המשתנים כמתואר לעיל. זאת, על בסיס נתוני סקר ההוראה של כל 208 הקורסים שהתקיימו במהלך סמסטר א' תשס"ז בפקולטה גדולה אחת באוניברסיטת תל אביב. באיור 1 כל נקודה מראה את הציון הממוצע של הסטודנטים בקורס מסוים ואת ממוצע דירוג המרצה של אותו הקורס. באיור 2 כל נקודה מראה לגבי קורס מסוים את ממוצע הדירוג על הפריט "דרגת הקושי של הקורס" ואת ממוצע דירוג המרצה.

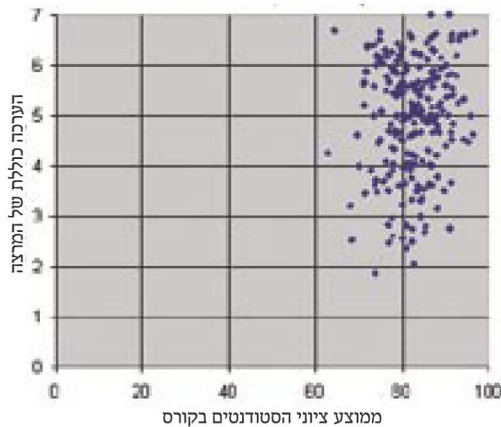
איור 1

דיאגרמת פיזור של ממוצעי דירוג המרצה ודרגת הקושי של הקורס בפקולטה מסוימת, סמסטר א' תשס"ז

איור 2

דיאגרמת פיזור של ממוצע דירוג המרצה וממוצע הציונים בקורס בפקולטה מסוימת, סמסטר א' תשס"ז

קל לראות, שבשני האיורים הנקודות מפוזרות באי-סדר וללא כיוון מסוים. כלומר, נראה שאין קשר בין שני המשתנים. ואכן – מקדמי המתאמים שחושבו בין שני המשתנים בשני האיורים הם קרובים לאפס (0.11 ו-0.12 בהתאמה). בבדיקות שערכנו על נתונים של פקולטות אחרות קיבלנו תוצאות דומות. מקדם המתאם בין ממוצע דירוג המרצה לממוצע דירוג רמת הקושי של הקורס לכלל הקורסים באוניברסיטה (בכל הפקולטות) באותו סמסטר הוא 0.01 (איור מס' 3).